

SUBJEKTIVNÍ MEZINÁRODNÍ PRVEK V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

SIMONA TRÁVNÍČKOVÁ

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Abstract in original language

Článek se zabývá otázkou, zda existence pouze subjektivního mezinárodního prvku v právním vztahu spočívajícím ve volbě zahraničního místa konání rozhodčího řízení postačuje k nazírání na rozhodčí nález vydaný v takovém sporu jako na tzv. cizí rozhodčí nález, který před výkonem ve státě, v němž nebyl vydán, podléhá uznání.

Key words in original language

Subjektivní mezinárodní prvek; rozhodčí řízení; místo konání rozhodčího řízení.

Abstract

The issue of this paper is whether the existence of only subjective foreign element in the legal relationship (choice of foreign place of arbitration) can be sufficient to consider arbitration award issued in such arbitration as a foreign one with all the consequences including the process of recognition and enforcement of this arbitration award.

Key words

Subjective foreign element; arbitration; place of arbitration.

1. ÚVOD

Cílem předkládaného článku je odpovědět na otázku, zda existence pouze subjektivního mezinárodního prvku v právním vztahu spočívajícím ve volbě zahraničního sudiště postačuje k nazírání na rozhodčí nález vydaný v takovém sporu jako na tzv. cizí rozhodčí nález, který před výkonem ve státě, v němž nebyl vydán, podléhá uznání.

Dovolenost subjektivní internacionalizace právního vztahu volbou práva, prorogací zahraničního soudu či volbou místa konání rozhodčího řízení v zahraničí v případě neexistence tzv. relevantního mezinárodního prvku není otázkou pouze akademickou.¹ Volba zahraničního práva či sudiště v čistě vnitrostátních vztazích vede k cílenému obcházení aplikace kogentních ustanovení vnitrostátního práva, volba zahraničního obecného soudu či

---

¹ Prakticky se tato otázka řeší v souvislosti s článkem 3 odst. 3 Římské úmluvy a nařízení Řím I, jehož znění se výslovně dotýká i situace, v níž existuje pouze subjektivní mezinárodní prvek.

sudiště v rozhodčím řízení vylučuje aplikaci procesních norem pro vedení sporu, které se by se jinak použily. Volní internacionalizace provedená stranami právního vztahu vyvádí spor z jurisdikce státu, který by jinak na řešení sporu vzniklého z čistě vnitrostátního vztahu uplatňoval svůj mocenský vliv, strany mu tak odnímají právo v dané věci rozhodovat.

S ohledem na stále se zvyšující počet sporů řešených v rozhodčím řízení a neustávající hledání cest, jak v rozhodčím řízení prosadit co nejširší autonomii vůle stran, lze předpokládat vzrůstající počet případů, v nichž se soudy budou zabývat uznáváním a výkonem rozhodčích nálezů vydaných v zahraničí ve sporech čistě tuzemských. Na takové rozhodčí nálezy je možné jednak pohlížet jako na cizí rozhodčí nálezy (vydány mimo stát místa výkonu), a zároveň je možné na ně nazírat jako na tuzemské rozhodčí nálezy (všechny okolnosti právního vztahu souvisejí pouze se státem, v němž je žádáno o uznání a výkon). Základní otázkou, se kterou se soudy budou v této souvislosti potýkat, tedy je, jak zacházet s rozhodčími nálezy vydanými na území jiného státu, pokud jsou všechny rozhodné skutečnosti určitého právního vztahu spojeny pouze se státem místa výkonu, tedy pokud ve sporu neexistuje relevantní mezinárodní prvek (tzv. subjektivně mezinárodní rozhodčí řízení).²

Na řešení této otázky je možné nahlížet různými způsoby. Jedním z nich je doktrinální přístup – zkoumání, jaká doktrína rozhodčího řízení a za jakých podmínek dovoluje internacionalizaci rozhodčího prostřednictvím vůle stran, resp. vůle rozhodců. Doktrína samotná ovlivňuje vnímání povahy rozhodčího řízení jako takového a principiálně odůvodňuje výklad procesních norem. Tato práce ovšem zkoumá volní internacionalizaci rozhodčího řízení z pohledu znění konkrétních procesních norem upravujících rozhodčí řízení ve vztahu k subjektivně mezinárodnímu prvku v rozhodčím řízení.

K dosažení vytyčeného cíle je třeba se nejprve věnovat mezinárodnímu prvku a jeho roli v rozhodčím řízení ve dvou základních rovinách: a) posuzování rozhodčího řízení jako mezinárodního či vnitrostátního a b) nahlížení na rozhodčí nálezy jako tuzemský či cizí. Dalším krokem je analýza vybraných procesních norem, které regulují uznání a výkon rozhodčích nálezů s cílem postihnout, v jakých případech se rozhodčí nálezy považuje za cizí, a podléhá tak uznání ve státě výkonu, a v jakých případech se na něj nahlíží jako na tuzemský. To vyústí k utvoření závěru, zda subjektivní internacionalizace právního vztahu povede k nahlížení na rozhodčí nálezy vydané v takovém sporu jako na cizí rozhodčí nálezy, který se ve státě výkonu jako cizí nálezy uznává a vykonává.

---

² Otázka subjektivního mezinárodního prvku je obecně diskutovaná i v jiných oblastech, především v souvislosti s čl. 3 odst. 3 tzv. nařízení Řím I nebo čl. 23 tzv. nařízení Brusel I.

2. MEZINÁRODNÍ PRVEK

Dva specifické projevy autonomie vůle stran – volba cizího práva a volba zahraničního sudiště u obecného nebo rozhodčího soudu se dle klasické teorie vyskytují pouze v těch případech, kdy ve vztahu existuje tzv. relevantní mezinárodní prvek, tedy takový mezinárodní prvek, který je pro právní vztah dostatečně významný.³ Jen v těchto případech totiž vzniká kolize právních řádů a jurisdikcí, jen v těchto případech vyvstává opodstatněně otázka, kterým rozhodným právem se právní vztah má řídit, a kde se bude spor rozhodovat, jelikož to z povahy věci není zjevné tak, jak je tomu u sporů čistě vnitrostátních (tedy sporů bez relevantního mezinárodního prvku). Proto pokud jsou všechny rozhodné skutečnosti určitého právního vztahu spojeny pouze s jedním právním řádem a kolize právních řádů, resp. pravomocí určitých soudů k rozhodování ve věci nenastává, není důvod určovat rozhodné právo volbou, aplikovat kolizní normy ani určovat mezinárodní pravomoc pro rozhodování konkrétního sporu.

Hraničním pojmem, který tyto situace odděluje, je právě relevantní mezinárodní prvek. Pokud ten ve vztahu existuje, je volba práva a volba sudiště z výše uvedených důvodů opodstatněná. Problémem ovšem je, jak mezinárodní prvek definovat a především, jak definovat jeho relevantnost.

Nepřekvapí, že obecně závazná definice mezinárodního prvku neexistuje. Zajímavé ovšem je, že ačkoli např. mezinárodní právo soukromé primárně předpokládá aplikaci kolizních norem pouze ve vztazích s mezinárodním prvkem,⁴ ani mezinárodní smlouvy zaměřené na unifikaci kolizních pravidel často o potřebě mezinárodní povahy dotčených závazků mlčí,⁵ jen některé mezinárodní úmluvy čistě vnitrostátní vztahy přímo vylučují.⁶ Negativní definici mezinárodního prvku obsahuje Úmluva o doložkách o volbě

---

³ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno : Doplněk, 2009. ISBN 9788072392315. s. 18.

⁴ LANDO, O. *The Conflict of Laws of Contracts. General Principles. Recueil des Cours*. 1984, díl VI, sv. 189. s. 286, odkazuje na mezinárodní úmluvy a zákony, které tyto podmínky obsahují.

⁵ Srov. BOER, Th. D. M. *Facultative choice of law. Recueil des Cours*. sv. 257, Hague, Boston, London : Martinus Nijhoff Publishers. s. 243.

⁶ Např. *Convention of 15 November 1965 on Jurisdiction, Applicable Law and Recognition of Decrees Relating to Adoptions* [citováno 25. 10. 2009]. Dostupná z: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text &cid=75>.

sudiště, uzavřená 30. června 2005⁷ v článku 1, který vymezuje aplikační rozsah úmluvy:

„1. This Convention shall apply in international cases to exclusive choice of court agreements concluded in civil or commercial matters.

2. For the purposes of Chapter II, a case is international unless the parties are resident in the same Contracting State and the relationship of the parties and all other elements relevant to the dispute, regardless of the location of the chosen court, are connected only with that State. “

Podle Haagské úmluvy o doložkách o volbě sudiště nelze tedy vztah považovat za mezinárodní, pokud strany sídlí v jednom smluvním státě a všechny ostatní podstatné prvky sporu, bez ohledu na umístění zvoleného soudu, jsou spojeny jen s jedním státem.⁸ Z toho vyplývá, že úmluva se nepoužije na případy, kdy takový mezinárodní prvek ve vztahu neexistuje.

Zajímavé řešení v tomto ohledu přijala i Haagská úmluva o právu rozhodném pro mezinárodní prodej zboží (1986), která taktéž výslovně vylučuje svou aplikaci na případy s čistě subjektivním mezinárodním prvkem. Tato úmluva se podle článku 1 použije:

„a) between parties having their places of business in different States;

b) in all other cases involving a choice between the laws of different States, unless such a choice arises solely from a stipulation by the parties as to the applicable law, even if accompanied by a choice of court or arbitration. “⁹

Protože tedy obecně uznávané výkladové pravidlo neexistuje, je nutné se v každém konkrétním případě ptát: Kdy už je určitá okolnost pro spor natolik významná, že spor mezi stranami internacionalizuje, čímž otevře mimo jiné i možnost pro volbu zahraničního sudiště? Jakým způsobem se mezinárodní prvek v právním vztahu objevil?

Na mezinárodní prvek lze potom nahlížet ze dvou základních hledisek – relevantnost mezinárodního prvku pro závazkový vztah a původ, resp. zdroj, odkud mezinárodní prvek vychází.

---

⁷ Convention on choice of Court Agreements [citováno 25. 10. 2009]. Dostupná z: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.pdf&cid=98>.

⁸ Toto pojetí mezinárodního sporu lze ovšem aplikovat pouze na případy, na něž se vztahuje tato úmluva, nejedná se o obecně přijaté výkladové pravidlo.

⁹ Convention on the law applicable to contracts for the international sale of goods [citováno 20. 4. 2010]. Dostupná z: <<http://www.hcch.net/upload/conventions/txt31en.pdf>>.

2.1 RELEVANTNOST A ZDROJ MEZINÁRODNÍHO PRVKU

Relevantnost mezinárodního prvku se dovozuje ze vztahu tohoto mezinárodního prvku ke smluvnímu závazkovému vztahu. Kategorie relevantnosti mezinárodního prvku se ptá na to, zda je daný mezinárodní prvek dostatečně významným pro to, aby způsobil kolizi právních řádů, resp. jurisdikcí. Mezinárodní prvky lze z tohoto pohledu tedy dělit na *relevantní* (pro právní vztah podstatné – často např. smluvní strany sídlí v různých státech) a *nerelevantní* (pro právní vztah nepodstatné – často např. platba tuzemcem za zboží v tuzemském obchodě je provedena v cizí měně). Míru relevance mezinárodního prvku je nutné posuzovat v každém konkrétním případě samostatně.

Dále lze na mezinárodní prvek pohlížet z hlediska jeho původu, resp. zdroje, tedy jak se mezinárodní prvek ve vztahu objevil? Podle toho lze mezinárodní prvek dělit na *subjektivní (relativní)* a *objektivní (absolutní)*.¹⁰ Objektivní mezinárodní prvek je takový, který ve vztahu existuje, aniž by to přímo ovlivňovala vůle stran právního vztahu. Jedná se kupř. o místo sídla stran, o státní příslušnost stran, místo plnění ze smlouvy apod. Subjektivní mezinárodní prvek je takový, který je založen pouze a výlučně na vůli stran. Strany jím jejich čistě (či převážně) vnitrostátní vztah internacionalizují a vyvádějí jej do zahraničí, a to především dohodou o volbě cizího právního řádu, dohodou o volbě zahraničního soudu či zahraničního sudiště pro jinak čistě vnitrostátní vztah. Jak již bylo řečeno, za mezinárodní prvek, kvůli kterému se s právním vztahem nakládá jako se vztahem mezinárodním a který má potenciál vyvolat aplikaci kolizních norem, se v české doktríně mezinárodního práva soukromého považuje pouze objektivní mezinárodní prvek, jelikož pouze ten odráží skutečnou potřebu řešit existující kolize prvních řádů.¹¹ S ohledem na cíle a účel mezinárodního práva soukromého a procesního je subjektivní mezinárodní prvek nezajímavý, jelikož kolize účelově vytváří, resp. finguje je za účelem vyhnouti se jinak rozhodném právnímu řádu či jurisdikci určitých soudů. V praxi se ale vyskytuje poměrně často.

2.2 ROLE MEZINÁRODNÍHO PRVKU V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Jak již bylo řečeno v úvodu, mezinárodní prvek se v rozhodčím řízení projevuje ve dvou základních rovinách. První z nich je rovina hmotněprávní, resp. kolizní, která se týká právního vztahu řešeného v rozhodčím řízení. Podle existence či neexistence mezinárodního prvku

---

¹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 122.

¹¹ Srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno : Doplněk, 2009. ISBN 9788072392315. s. 19.

budou na daný právní vztah dopadat kolizní, přímé a věcné normy, které se aplikují na vztahy s mezinárodním prvkem (přímá úprava práv a povinností, určení rozhodného práva atd.), či nikoli (pak se jedná o rozhodčí řízení čistě vnitrostátní, kolizní a přímé normy určené pro regulaci vztahů s mezinárodním prvkem se nepoužijí). Například Evropská Úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži¹² se vztahuje pouze na rozhodčí (arbitrážní) smlouvy uzavřené za účelem urovnání sporů, které vzešly nebo vzejdou z provádění mezinárodního obchodu mezi fyzickými anebo právníckými osobami, které při uzavírání smlouvy měly svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo v různých smluvních státech a na rozhodčí řízení a nálezy vydané na základě těchto smluv. Tím je její použití vyloučeno na případy čistě vnitrostátních sporů, které se řeší v rozhodčím řízení, jelikož tyto nejsou „vztahy z mezinárodního obchodu“.

Druhou zcela odlišnou je rovina procesní, která se týká vydaného rozhodčího nálezu. Ve fázi zrušení, uznání a výkonu rozhodčího nálezu se posuzuje, zda se jedná o rozhodčí nález tuzemský či cizí. Základní úmluva týkající se uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, tzv. Newyorská úmluva,¹³ upravuje svůj aplikační rozsah následovně: „*Tato Úmluva se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze sporů mezi osobami fyzickými nebo právníckými a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. Úmluva se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.*“ Na základě této úmluvy tedy její smluvní státy uznávají a vykonávají na svém území tzv. cizí rozhodčí nálezy, jimiž se v úmluvě rozumí takové rozhodčí nálezy, které byly vydány na území jiného státu. Tato úmluva se tedy týká výkonu jakýchkoli cizích rozhodčích nálezů, rozuměj rozhodčích nálezů vydaných na území jiného státu, a to bez ohledu na mezinárodní charakter daného právního vztahu.

3. SUBJEKTIVNÍ MEZINÁRODNÍ PRVEK V PROCESNÍCH PŘEDISECH

Při uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z pohledu role subjektivního mezinárodního prvku v rozhodčím řízení je nutné odlišovat dvě situace. První z nich je žádost o uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, který byl vydán na území státu A mezi stranami se sídlem ve státě A ve sporu bez mezinárodního prvku, ve státě B, kde má dlužník majetek. V takovém případě problém se subjektivním mezinárodním prvkem nevzniká, jelikož rozhodčí řízení probíhalo ve státě, který je „domácím“ pro daný právní

---

¹² Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 3. srpna 1964, č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži.

¹³ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1959, č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

vztah. Druhá situace již sporné otázky vzbuzuje – žádost o uznání a výkon rozhodčího nálezu ve státě B, který byl vydán ve státě A mezi stranami sídlícími ve státě B ve sporu čistě vnitrostátním, který nemá žádný vztah ani ke státu A, ani k jinému státu.

Základní otázkou tedy je, zda si lze zvolit zahraniční rozhodčí soud či místo konání rozhodčího řízení v zahraničí v čistě tuzemských věcech a zda se takový rozhodčí nález považuje za rozhodčí nález cizí a před výkonem probíhá proces uznání, čímž se rozhodčí řízení vyvede z jurisdikce soudů státu, s nímž jsou všechny okolnosti předmětného právního vztahu úzce spojeny.

Odpověď na výše položenou otázku bude hledána v procesních předpisech upravujících uznání a výkon rozhodčích nálezů, a to jak na úrovni národní, mezinárodní, tak na úrovni nestátní regulace rozhodčího řízení. Pozornost bude věnována především českému zákonu o rozhodčím řízení, pro inspiraci hledání možných odpovědí na položenou otázku i několika ostatním evropským úpravám rozhodčího řízení, včetně Modelového zákona UNCITRAL, který sloužil jako vzor pro řadu světových úprav rozhodčího řízení. Na závěr bude věnována pozornost i regulaci obsažené v pravidlech pro rozhodčí řízení u Mezinárodního rozhodčího soudu při mezinárodní obchodní komoře v Paříži

3.1 ČESKÁ REPUBLIKA

V České republice upravuje rozhodčí řízení zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen "jako zákon o rozhodčím řízení"). Tento zákon upravuje jak vnitrostátní, tak mezinárodní rozhodčí řízení. V § 36 a násl. obsahuje zvláštní část ohledně poměru k cizině. Zde zákon o rozhodčím řízení rozlišuje, zda se jedná o řízení s mezinárodním prvkem (pak se spor řídí zvoleným, resp. rozhodným právem určeným na základě kolizních norem) či nikoli. O povaze mezinárodního prvku přitom nehovoří. Za cizí rozhodčí nálezy vydané označuje potom zákon o rozhodčím řízení takové, které jsou vydané v cizím státě (§ 38 zákona o rozhodčím řízení), a to bez ohledu na vazbu, kterou mají k České republice. Jediným kritériem pro odlišení tuzemského a cizího rozhodčího nálezu, které zná český zákon o rozhodčím řízení, je právě místo vydání rozhodčího nálezu. V zákoně současně není výslovně omezena možnost pro subjekty s bydlištěm či sídlem na území České republiky zvolit si pro rozhodování jejich sporů zahraniční rozhodčí soud.¹⁴

---

¹⁴ Obdobná úprava je obsažena i ve vládním návrhu nového zákona o rozhodčím řízení, § 116 a násl. Návrh nového zákona o rozhodčím řízení [citováno 1. 11. 2010]. Dostupný z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Vladni_navrh_ZMPS.pdf>.

Strany tuzemského rozhodčího řízení mohou požádat české soudy o zrušení rozhodčího nálezu, v případě, že rozhodčí nález není zrušen, je vykonán. Cizí rozhodčí nález podléhá před výkonem procesu uznání. Cizí rozhodčí nález se nebude uznán v případě, že rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný, pokud je stížen vadou uvedenou v § 31 zákona o rozhodčím řízení (důvody pro zrušení rozhodčího nálezu) a nebo pokud odporuje veřejnému pořádku.

Z textu zákona o rozhodčím řízení proto vyplývá, že vyvedení čistě vnitrostátního sporu do zahraničí v textu českého zákona o rozhodčím řízení nic nebrání.¹⁵ Zákon o rozhodčím řízení striktně rozlišuje "domácí" a "cizí" rozhodčí nález pouze podle kritéria místa vydání rozhodčího nálezu, nikoli podle existence vztahu sporu řešeného v rozhodčím řízení k České republice. Každý nález, jelikož byl vydán mimo území České republiky, bude českými soudy uznán a vykonán jako cizí rozhodčí nález.

Jedinou překážkou pro jeho výkon v České republice, o které by se mohlo uvažovat v souvislosti s vyvedením místa konání rozhodčího nálezu mimo území České republiky, je rozpor s veřejným pořádkem pro obcházení zákona o rozhodčím řízení a odnímání pravomoci českých soudů vykonávat kontrolní funkci nad spory čistě vnitrostátního charakteru. Otázkou zůstává, zda tyto okolnosti (rozhodčí řízení se rozhodovalo jinde, rozhodoval o něm jiný subjekt, než může rozhodovat dle českého vnitrostátního práva, bylo postupováno podle jiných pravidel než podle českých procesních norem, český soud nemohl vykonávat svou kontrolní funkci nad rozhodčím řízením atd.) mohou být tak závažný dopad, že lze hovořit o rozporu s veřejným pořádkem České republiky.

3.2 SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Rozhodčí řízení ve Slovenské republice upravuje zákon č. 244/2002 Zb., o rozhodcovskom konaní. Tento zákon striktně odlišuje výkon tuzemského rozhodčího nálezu (takový, který je vydán na území Slovenské republiky, § 44 zákona) a uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu (pro účely tohoto zákona je cizím rozhodčím nálezem takový, který byl vydán na území jiného státu než Slovenské republiky, § 46 zákona). O situaci „subjektivně cizího rozhodčího nálezu“ zákon nehovoří.

Stejně jako v České republice je jediným důvodem, pro který je možné odepřít uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, který se vztahuje k možnému přesunu místa konání vnitrostátního rozhodčího řízení do zahraničí, je rozpor s veřejným pořádkem.

---

¹⁵ Ke stejnému závěru dochází Růžička in RŮŽIČKA, K. Rozhodování „vnitrostátních sporů“ v rozhodčím řízení v zahraničí. *Právní rádce*, 1997, č. 10, s. 3-5.

3.3 POLSKÁ REPUBLIKA

Rozhodčí řízení v Polské republice upravuje zákon o civilním řízení z roku 1964 (Dz. U. 1964, č. 43, předpis č. 296).¹⁶ Tento zákon se dle jeho čl. 1154 použije tehdy, pokud je místem konání rozhodčího řízení území Polské republiky. V článku 1206 § 2 tohoto zákona je upravena možnost zrušit rozhodčí nález vydaný na území Polské republiky z důvodu rozporu s veřejným pořádkem, stejně tak je možné dle čl. 1214 § 3 tohoto zákona odepřít uznání a výkon rozhodčího nálezu pro rozpor s veřejným pořádkem Polské republiky.

Uznání nebo výkon rozhodčího nálezu nebo smíru schváleného v řízení před rozhodčím soudem bez ohledu na stát, v němž došlo k vydání rozhodčího nálezu nebo k uzavření smíru, se řídí pravidly obsaženými v hlavě VIII polského zákona o civilním řízení, pokud mezinárodní úmluva, kterou je Polská republika vázána, nestanoví jinak (čl. 1069 polského zákona o civilním řízení).¹⁷ Výkon cizích rozhodčích nálezů je tedy na území Polské republiky prováděn především na základě Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Výslovné ustanovení o „subjektivně internacionalizovaných sporech“ polský zákon o civilním řízení neobsahuje.

3.4 BELGIE

V Belgii je rozhodčí řízení regulováno belgickým soudním řádem.¹⁸ V části o rozhodčím řízení (čl. 1676) zákon neobsahuje žádné definice mezinárodního prvku či cizího rozhodčího nálezu, ani specifické ustanovení o subjektivním mezinárodním prvku. Výkon cizího rozhodčího nálezu může být v Belgii dle čl. 1723 odepřen mj. z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.

V souvislosti se subjektivním mezinárodním prvkem je zajímavé ustanovení čl. 1717 odst. 4 tohoto zákona. To stanovuje, že se strany, z nichž ani jedna nemá bydliště ani sídlo na území Belgie, mohou výslovně dohodnout v rozhodčí doložce nebo nějaké později uzavřené dohodě, že vylučují aplikaci jakýchkoli ustanovení belgického zákona o zrušení rozhodčího nálezu. Toto ustanovení se vztahuje na jakékoli rozhodčí řízení, v němž

---

¹⁶ Překlad vychází z anglického Unofficial translation into English of an excerpt from Polish Act of 17 November 1964 - Code of Civil Procedure (Dz. U. of 1964, no. 43, item 296) Translation - © Lucja Nowak; consultations - Lovells and ICC Poland [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <www.sakig.pl/upfiles/pdf/kpc-ang.pdf>.

¹⁷ BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. Praha : C.H. Beck, 2004, s. 499.

¹⁸ Provisions of the Belgian Judicial Code Relating to Arbitration [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.cepina.be/images/upload/00001238_SCHEDULE%20III.pdf>.

nevystupují belgické subjekty, nevyplývá z něj, že by se vztahovalo jen na případy, kdy ve vztahu existuje jen subjektivní mezinárodní prvek založený právě volbou místa rozhodčího řízení v Belgii. S ohledem na jeho znění ale lze dovodit, že belgický zákon předpokládá možnost, že na jeho území se rozhodují čistě vnitrostátní spory, pokud si strany z jiného státu zvolily jako místo konání rozhodčího řízení Belgii.

3.5 ŠVÝCARSKÁ KONFEDERACE

Ve Švýcarsku je mezinárodní rozhodčí řízení upraveno v zákoně o mezinárodním právu soukromém¹⁹ kapitole 12, čl. 176 a násl. Ustanovení tohoto zákona se použijí na rozhodčí řízení, pokud se sídlo rozhodčího senátu nachází ve Švýcarsku a pokud nejméně jedna ze stran v okamžiku uzavření rozhodčí doložky měla buď sídlo nebo trvalé bydliště na území Švýcarska. Z toho vyplývá, že dopadá i na případy, v nichž ani jedna ze stran nemá bydliště na území Švýcarska. O povaze takto řešeného sporu (zda musí obsahovat relevantní mezinárodní prvek či nikoli) ale švýcarský zákon nehovoří. Ustanovení tohoto zákona se nepoužije v případě, že aplikaci písemně vyloučily strany a dohodly se na aplikaci kantonálních procesních norem týkajících se rozhodčího řízení.

Švýcarský zákon o rozhodčím řízení obsahuje obdobnou možnost vyloučení žádostí o zrušení rozhodčího nálezu v případě, že ani jedna ze stran nemá bydliště nebo sídlo na území Švýcarska (čl. 192 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém), jako je tomu v Belgii. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů se provádí podle Newyorské úmluvy, zvláštní ustanovení pro uznání a výkon švýcarský cizího rozhodčích nálezů právní řád neobsahuje (čl. 194 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém).

Mezinárodní povaha rozhodčího nálezu je tedy dána pouze trvalým pobytem nebo sídlem subjektů sporu v době uzavření rozhodčí smlouvy. Z toho lze dovodit, že švýcarský zákon o rozhodčím řízení se vztahuje i na spory, které ve Švýcarsku řešily strany sídlící obě mimo území Švýcarska, ale v nichž relevantní objektivní mezinárodní prvek chybí.

---

¹⁹ Switzerland's Federal Code on Private International Law (CPIL) Swiss CPIL, Umbricht Attorneys, Zurich (Switzerland), 2007 [citováno dne 1. 10. 2010]. Dostupné z: <<http://www.umbricht.ch/pdf/SwissPIL.pdf>>.

3.6 VZOROVÝ ZÁKON UNCITRAL O MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI

Modelový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži²⁰ se stal vzorem pro řadu vnitrostátních úprav rozhodčího řízení.²¹ V modelovém zákoně je v čl. 1 aplikace omezena na mezinárodní rozhodčí řízení ve věcech obchodních. Tento zákon se s výjimkou článku 8, 9, 35 a 36 aplikuje pouze v případech, kdy je místo rozhodčího řízení na území tohoto státu. Dle vzorového zákona je rozhodčí řízení mezinárodní v případě, že:

a) strany mají sídlo v různých smluvních státech

b) alespoň jedno z následujících míst je mimo stát, ve kterém mají strany sídlo

- *místo konání rozhodčího řízení, které je určeno v rozhodčí smlouvě nebo v souladu s ní;*
- *jakékoli místo, kde má být plněna podstatná část smluvního závazku nebo místo, se kterým je nejúžeji spojen předmět sporu.*

Za mezinárodní rozhodčí řízení se tedy podle modelového zákona UNCITRAL považuje i takové řízení, v němž leží místo konání rozhodčího řízení založené smluvním ujednáním mimo stát, v němž mají sídlo obě smluvní strany. Dokonce je možné, aby arbitráž internacionalizovali sami rozhodci tím, že určí místo rozhodčího řízení v souladu se smlouvou (pokud toto rozhodčí smlouva dovoluje). Jiný než tento subjektivní mezinárodní prvek není vzorovým zákonem vyžadován. Lze tedy uzavřít, že Vzorový zákon UNCITRAL řešení „subjektivně mezinárodních sporů“ v rozhodčím řízení v zahraničí předpokládá.

Současně je ovšem nezbytné připomenout, že se jedná o vzorový zákon, proto státy při jeho přetvoření do vnitrostátních právních řádů mají plnou volnost využít jen některého z těchto ustanovení, případně se jím nechat pouze inspirovat. Formulaci tohoto článku totiž právě s ohledem na definici mezinárodního prvku předcházely až překvapivě zdlouhavé debaty.²²

---

²⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006 [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

²¹ V této souvislosti je vhodné připomenout, že ačkoli Vzorový zákon cílil na mezinárodní rozhodčí řízení, některé státy jej převzaly do svých zákonů, i co se týče regulace vnitrostátního rozhodčího řízení.

²² K těmto debatám viz přípravné dokumenty na http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_travaux.html [naposledy navštíveno dne 1. 10. 2010], souhrnně poté MYŠÁKOVÁ, P. Vymezení

Konečná definice mezinárodního prvku je tedy výsledkem vyjednávacího kompromisu s ohledem na povahu vzorového zákona. Vzorový zákon jakožto dokument, který má sloužit ke tvorbě vnitrostátních zákonů, zvolil cestu nejširšího možného vymezení mezinárodního prvku s tím, že si jej státy, pokud s takovou koncepcí nesouhlasí, zúží.²³ I tak z toho ovšem vyplývá, že přinejmenším ty státy, které prosazovaly současné znění ustanovení čl. 1 ve vzorovém zákoně, se subjektivní internacionalizací rozhodčího řízení počítají.

3.7 PRAVIDLA ICC

K dokreslení možného nahlížení na subjektivní internacionalizaci rozhodčího řízení je vhodné zkoumat i pravidla světové rozhodčí instituce, Mezinárodního rozhodčího soudu při mezinárodní obchodní komoře v Paříži. Pokud by tento rozhodčí soud nepřijímal svou pravomoc k rozhodování takových sporů, mohlo by to být dalším vodítkem pro nakládání se subjektivně mezinárodními rozhodčími řízeními.

Dle pravidel pro rozhodčí řízení u Mezinárodního rozhodčího soudu při mezinárodní obchodní komoře v Paříži je jeho cílem zajišťovat řešení sporů mezinárodního charakteru prostřednictvím rozhodčího řízení, rozhodčí soud je současně oprávněn zajišťovat i řešení obchodních sporů, které nemají mezinárodní charakter, pokud je k tomu oprávněn rozhodčí doložkou.²⁴ Z toho vyplývá, že pokud může zajišťovat mezinárodní rozhodčí soud rozhodčí řízení ve vnitrostátních vztazích, pak nutně musí přijímat pravomoc k rozhodování i v případech volby místa zahraničního rozhodčího soudu v jinak čistě vnitrostátních sporech, neboť jinak by se tato jeho pravomoc vztahovala pouze na rozhodčí doložky uzavřené mezi subjekty se sídlem na území Francie.

4. ZÁVĚR

Provedená analýza si výběrově všímá třech druhů pramenů – vnitrostátních procesních předpisů, mezinárodní smlouvy upravující uznání a výkon rozhodčích nálezů a nestátních prostředků regulace rozhodčího řízení (modelový zákon a pravidla mezinárodní rozhodčí instituce).

---

mezinárodního obchodní arbitráže – problematika mezinárodního prvku. *Právník*, 2009, č. 4, s. 377-388.

²³ MYŠÁKOVÁ, P. Vymezení mezinárodního obchodní arbitráže – problematika mezinárodního prvku. *Právník*, 2009, č. 4, s. 385 a násl.

²⁴ International Chamber of Commerce. *Pravidla rozhodčího řízení* [citováno dne 10. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/Court/Arbitration/other/rules_arb_czech.pdf>.

V národních procesních předpisech, které upravují obecně rozhodčí řízení (vnitrostátní i mezinárodní), se podstatným způsobem odráží modelový zákon UNICITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení. Státy při tvorbě svých vnitrostátních procesních předpisů pro mezinárodní rozhodčí řízení měly možnost převzít takové znění modelového zákona, které odpovídá převládající doktríně v daném státě a uzpůsobit text modelového zákona svým potřebám. Ve skutečnosti byl ovšem modelový zákon vzorem nejen pro oblast mezinárodního rozhodčího řízení, ale i pro oblast rozhodčího řízení bez mezinárodního prvku. Bohužel v řadě právních řádů (např. české, slovenské a polské vnitrostátní úpravě) je patrné jeho převzetí do vnitrostátního procesního předpisu bez podrobného vymezení vztahů, na které se kupř. pravidla o uznání a výkonu rozhodčích nálezů dopadají.

Obecně lze uzavřít, že ve zkoumaných předpisech se problematice vymezení mezinárodního prvku nevěnuje dostatečná pozornost. V těchto úpravách se vyskytuje bez dalšího upřesnění (požadování či nepožadování mezinárodního prvku v právním vztahu) úprava uznání a výkonu cizích rozhodčí nálezů, aniž by se zákony věnovaly konkrétním požadavkům na povahu mezinárodního, resp. cizího rozhodčího nálezu. Současně žádný ze zkoumaných předpisů nepovažuje za nutné, aby mezi rozhodčím nálezem vydaným na území určitého státu (a považovaným tedy za tuzemský rozhodčí nález) a tímto státem existoval jiný podstatný vztah než místo vydání rozhodčího nálezu. Zkoumané vnitrostátní předpisy výslovně neřeší, do jaké míry může autonomie vůle stran rozhodčí řízení ovlivňovat a zda je v tomto ohledu rozdíl v situaci existence objektivního či subjektivního prvku v rozhodčím řízení. Důvod k neuznání cizího rozhodčího nálezu, který po vzoru Modelového zákona obsahují všechny zkoumané předpisy, je rozpor s veřejným pořádkem státu místa výkonu rozhodčího nálezu.

Z provedené analýzy tedy vyplývá, že v právní úpravě rozhodčího řízení zkoumaných právních řádů chybí vymezení, v jakých případech je možné volit si pro rozhodování sporu místo konání rozhodčího řízení v zahraničí. Současně v právní úpravě uznání a výkonu cizích rozhodčí nálezů chybí výslovné ustanovení o tom, jak nakládat s cizími rozhodčími nálezy, které nebyly vydány v mezinárodním rozhodčím řízení, ale které byly vůlí stran vyňaty z jurisdikce státu, s nímž jsou všechny prvky takového právního vztahu spojeny a kde je o uznání a výkon rozhodčího nálezu žádáno.

Obecně lze tedy uzavřít, že je-li stále v současné době základním určovatelem pro aplikaci procesních norem v rozhodčím řízení místo vydání rozhodčího nálezu, pak jsou zcela v souladu s touto situací za cizí rozhodčí nálezy považovány nejčastěji takové rozhodčí nálezy, které jsou vydány na území cizího státu. Na jejich uznání a výkon se použije buď Newyorská úmluva nebo vnitrostátní právo. Bude-li uznání a výkon probíhat podle Newyorské úmluvy, která se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných v jiném státě než v tom, ve kterém byly vydány, a na všechny rozhodčí nálezy, které nejsou považovány za domácí ve státě výkonu, budou

podle ní uznány a vykonány i rozhodčí nálezy obsahující pouze subjektivní mezinárodní prvek. Podle Neworské úmluvy tedy uznání a výkonu subjektivně internacionalizovaných rozhodčích nálezů nic nebrání. Stejně tak v obecné rovině nebrání nic ani uznání a výkonu subjektivní cizích rozhodčích nálezů podle českého vnitrostátního práva, ani podle vnitrostátního práva dalších zkoumaných států.

S ohledem na absenci konkrétních norem, které by vylučovaly možnost uznání a výkonu rozhodčího nálezu ve sporu, jehož řešení bylo volbou zahraničního sudiště vyvedeno z území státu, s nímž jsou všechny podstatné prvky pevně spjaty, je nutné dospět k závěru, že v obecné rovině je subjektivní internacionalizace čistě vnitrostátního sporu rozhodovaného v rozhodčím řízení do zahraničí volbou zahraničního sudiště možná. V následném kroku je otázkou, jak jednotlivé státy budou postupovat při procesu uznání a výkonu takového rozhodčího nálezu – zda se bude jednat o standardní proces uznání a výkonu, či zda státy budou hledat prostředky, jak obcházení vnitrostátních norem zabránit. Jako jediné východisko z této situace, které umožňuje stávající legislativa, zabráňující vyvážení vnitrostátních sporů do zahraničí, se jeví aplikace výhrady veřejného pořádku. Aplikaci tohoto ustanovení je nutné zvažovat s ohledem na zastávanou doktrínu rozhodčího řízení ve státu výkonu a s ohledem účel, za kterým k volbě zahraničního soudu došlo, jímž může být v řadě případů snaha o obcházení norem procesního práva státu požadovaného místa uznání a výkonu.

Literature:

- BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. Praha : C.H. Beck, 2004.
- BOER, Th. D. M. Facultative choice of law. *Recueil des Cours*. sv. 257, Hague, Boston, London : Martinus Nijhoff Publishers.
- KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno : Doplněk, 2009. 462 s. ISBN 9788072392315.
- MYŠÁKOVÁ, P. Vymezení mezinárodního obchodní arbitráže – problematika mezinárodního prvku. *Právník*, 2009, č. 4, s. 385 a násl.
- LANDO, O. The Conflict of Laws of Contracts. General Principles. *Recueil des Cours*. 1984, díl VI, sv. 189.
- ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*, 2008, č. 4.

- RŮŽIČKA, K. Rozhodování „vnitrostátních sporů“ v rozhodčím řízení v zahraničí. *Právní rádce*, 1997, č. 10, s. 3-5.
- Convention on the law applicable to contracts for the international sale of goods [citováno 20. 4. 2010]. Dostupná z: <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt31en.pdf>>.
- Convention on choice of Court Agreements [citováno 25. 10. 2009]. Dostupná z: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.pdf&cid=98>.
- Convention of 15 November 1965 on Jurisdiction, Applicable Law and Recognition of Decrees Relating to Adoptions [citováno 25. 10. 2009]. Dostupná z: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=75>.
- International Chamber of Commerce. Pravidla rozhodčího řízení [citováno 10. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/Court/Arbitration/other/rules_arb_czech.pdf>.
- Provisions of the Belgian Judicial Code Relating to Arbitration [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.cepina.be/images/upload/00001238_SCHEDULE%20III.pdf>.
- Switzerland's Federal Code on Private International Law (CPIL) Swiss CPIL, Umbricht Attorneys, Zurich (Switzerland), 2007 [citováno dne 1. 10. 2010]. Dostupné z: <<http://www.umbricht.ch/pdf/SwissPIL.pdf>>.
- UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006 [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.
- Unofficial translation into English of an excerpt from Polish Act of 17 November 1964 - Code of Civil Procedure (Dz. U. of 1964, no. 43, item 296) Translation - © Łucja Nowak; consultations - Lovells and ICC Poland [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupné z: <www.sakig.pl/upfiles/pdf/kpc-ang.pdf>

- Vládní návrh nového zákona o rozhodčím řízení [citováno dne 1. 11. 2010]. Dostupný z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/Vladni_navrh_ZMPS.pdf>.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1959, č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 3. srpna 1964, č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži.

Contact – email

simona.travnickova@law.muni.cz